

Vez z njimi ni pretrgana

Dneva vseh svetih in vernih duš — pojmovana v ljudski verski tradiciji kot enoten praznik — sta našemu ljudstvu vedno pomenila živo spominjanje na tiste, ki so že odšli od nas, kar je zapopadeno tudi v prvotnem pomenu besede rajni — tisti, ki je odšel od nas, ki nas je zapustil. V bistvu to našemu ljudstvu nista nikoli bila dneva žalosti in nista niti danes, kajti zavest, da ostajamo z mostom ljubezni in upanja na novo svidenje po smrti povezani z našimi dragimi, povezani tudi onkraj groba, je tolažljiva in upapolna. S smrtjo ni vse končano, ne more biti vse končano. Tega nas ne uči samo vera, ampak tudi logični razum, kajti nemogoče je, da bi hkrati s telesom razpadal tudi duh. Tisto, kar je v človeku glavno in po čemer se loči od vsega drugega živega in neživega, pa je ravno duh. Ta zato ne more biti podvržen istim zakonom kakor meso in mrtva materija.

Velika večina ljudi ne vrta po teh skrivnostih, ki jih tudi najgloblji filozofi in teologi ne morejo do konca doumeti. Zadoštuje jim vera in prepričanje, da je tako. Celo tisti, ki ne more ali noče verovati, se ta dva dni nujno vpraša, če pa morda le ni resnica, da bo nekoč vendarle spet našel svoje drage rajne v neki novi dimenziji tistega, kar pojmuje kot prostor in čas in kar je tudi moderna fizika — pa tudi parapsihologija — razširila že daleč preko teh dveh tradicionalnih pojmov. Kot ni nihče čisto brez dvomov, tako najbrž tudi ni nikogar, ki bi bil popolnoma neveren. V vsakem dozdevnem nevernežu je ostalo nekaj upanja v višji smisel življenja in ta višji smisel je lahko samo nadnaraven. Tako upanje pa zaživi, čeprav samo rahlo kot v jesenskem vetru plapolajoči plamen sveče na grobu, ravno ta dva dni, ko obiskujemo pokojne na pokopališčih.

Naši predniki so tako živo in globoko občutili to nerazdeljivo povezanost živih in »vernih duš v vicah«, da so skušali v teh dveh dneh oziroma nočeh stopiti v stik z njimi. Verjeli so, da tudi verne duše — a pod vernimi dušami so razumeli neumrljive duše — ta dva dni spet obiščejo svoj nekdanji tuzemski dom in družino. Zato so jim puščali prostor pri mizi in jim zastavili kot simbolni pozdrav in dobrodošlico hrano na mizi. To sta bili za pojmovanje modernega skeptika naivnosti, morda tudi za duhovnika, ki ni imel pravega čuta za take iz davnine podedovane oblike ljudske vernosti. Toda v teh ljudskih navadah je bilo vendar še kaj več kot naivnost — veliko več: vera v neumrljivost duš in nepre-

(dalje na 3. strani)

POTREBNA SO nekatera pojasnila

Slovenska javnost v zamejstvu je z zadovoljstvom vzela na znanje vest, da bosta vladi Italije in Jugoslavije v kratkem podpisali nov sporazum, ki bo dokončno uredil vprašanje meje med obema državama. Z novo pogodbo bodo v prvi vrsti odstranjeni tudi zadnji razlogi in vzroki, ki so ali bi utegnili motiti odnose med državama in s tem preprečevati ali otežkovati njuno sodelovanje na najrazličnejših področjih. Spor o meji ali o suverenosti nad bivšo cono B Svobodnega tržaškega ozemlja se je prav gotovo negativno odražal tudi na stanje narodnih manjšin, kajti te so po sili razmer tiste, ki na lastni koži najbolj občutijo trenje med državama, saj njuni odnosi, pa naj bo ta trditev komu všeč ali ne, v bistvu vedno temeljijo na načelih recipročnosti.

Če smo torej Slovenci v Italiji lahko zadovoljni zaradi napovedanega sporazuma, med obema državama, pa nas to še ne sme rešiti resne zaskrbljenosti za svoj nadaljnji obstoj in razvoj.

Vsa zgodovina nas tako po letu 1918 kot po letu 1945 uči, da moramo biti silno previdni, kar zadeva odnose med italijanskim večinskim narodom in slovenskim ljudstvom (manjšino) znotraj meje italijanske države. Resnica je namreč, da za časa kraljevine uradno sploh nismo obstajali, za časa republike pa nam je bilo uradno priznanega le nekaj tega, kar smo si sami v boju proti fašizmu priborili. Dokaz za to je dejstvo, da je šele leta 1962, se pravi celih 14 let, potem ko je postala veljavna republiška ustava, izšel zakon o slovenskih šolah, ki je le uradno priznal stanje, katero je že obstajalo več kot poldrugo deset-

letje. Kje pa so ostale obveznosti, ki izhajajo zlasti iz 6. člena republiške ustave? Ali ni morda pravi pravcati škandal to, kar se že več kot eno stoletje dogaja v Beneški Sloveniji in po letu 1918 v Kanalski dolini, kjer še do danes ni niti ene ure pouka v materinem jeziku.

Ne bomo nadaljevali z naštevanjem neizpolnenih obljub in primerov neizpolnjevanja duha in črke republiške ustave ter tudi mednarodnih dogovorov, kot je poseben statut londonske spomenice o soglasju. Poudariti pa moramo, da nas vendarle skrbi, ali ne bo morda nova pogodba pomenila korak nazaj, kar zadeva jamstva, da se bo ta pogodba resnično in takoj izvajala po svoji črki in zlasti po svojem duhu.

Vprašanje trdnega jamstva za spoštovanje prevzetih obveznosti in izpolnjevanje danih obljub je tesno povezano s problemom foruma, ki je pristojen za proučevanje pritožb. Po določitvi posebnega statuta londonske spomenice o soglasju je takšen forum bila posebna mešana italijansko-jugoslovanska komisija. To je bila novost na področju manjšinske problematike, ki je vzbudila veliko pozornost pri izvedencih, tudi mednarodnega slovesa. Ne glede na to, kako je ta komisija delovala, in čeprav je imela le posvetovalni značaj, je jasno, da je bil to mednarodnopravno priznan organ, s pomočjo katerega sta obe vladi zakonito nadzorovali izvajanje prevzetih obveznosti.

Predstavniki obeh vlad sta v začetku tega meseca izjavili, da s podpisom nove pogodbe ureneha veljati londonski memorandum, kar pomeni, da bo prenehala tudi

(dalje na 2. strani)

Kriza v deželni vladi

Kot je bilo pričakovati, je deželno vodstvo socialistične stranke na seji v Vidmu sklenilo, da oba socialistična odbornika izstopita iz deželne vlade. S tem se je dejansko začela kriza v okviru deželnega odbora, zaradi česar bo v kratkem odstopila celotna deželna vlada. Zunanji razlogi novega koraka socialistične stranke v Furlaniji - Julijski krajini so bili pojasnjeni že pred tedni. Socialisti se zavzemajo za sestavo takšne vlade, ki bi bila »odprta« vsem strankam ustavnega loka, se pravi od libe-

ralcev na desnici do komunistov na levi. Samo na ta način — pravijo socialisti — bo mogoče uspešno premagati sedanjo hudo gospodarsko stisko in ustvariti pogoje za nadaljnji gospodarski in družbeni razvoj. V resnici se za temi razlogi skriva nekaj drugega. Tudi v Furlaniji - Julijski krajini prevladujejo v socialističnih vrstah predvsem strankarske koristi. Socialisti so namreč zaskrbljeni, da bi jim utegnili nadaljnje sodelovanje z demokristjani v deželni vladi

(dalje na 3. strani)

RADIO TRST A

:: NEDELJA, 2. novembra, ob: 8.00 Koledar, 8.05 Slovenski motivi, 8.30 Kmetijska oddaja, 9.00 Sv. maša, 9.45 Veracini: Sonata v a duru za violino in bas, 10.15 Poslušali boste, 11.15 Mladinski oder: »Vojni nevidnega cvetja«, Napisal Pavle Zidar, dramaturgiral Marjana Prepeluh, RO. Režija: Lojzka Lombar, 12.00 Nabozna glasba, 12.15 Vera in naš čas, 12.30 Iz Beethovnevega in Britnovega opusa za godala, 13.00 Kdo, kdaj, zakaj, 13.30 Popoldanski koncert, 14.30 Nedeljski vestnik, 14.45 F. Liszt: Simfonija po Danteju, 15.35 Klavirski preludiji, 16.00 Sport in glasba, 17.00 »Tako bomo odšli«, enodejanka, Napisal Vittorio Calvino, prevedla Lelja Rehar, RO. Režija: Stana Kopitar, 17.50 Iz zapuščine Joška Jakoncica, L'ultimo sospiro; Andante, Simfonični orkester RT Ljubljana vodi Samo Hubad, Tri glasbene misli, Maša za zbor, orgle in orkester, 18.30 Baročni orkester, 19.30 Vokalna polifonija od klasike do impresionizma, 20.00 Šport, 20.30 Sedem dni v svetu, 20.45 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke, 22.00 Nedelja v športu, 22.10 Sodobna glasba.

:: PONEDELJEK, 3. novembra, ob: 8.05 Slovenski motivi, 8.30 Godalni orkestri, 9.00 Sv. maša, 10.00 Simfonična glasba, U. Vrabec: Škocjanske jame, Orkester Slovenske filharmonije vodi Anton Nanut, 10.45 Glasbeni utrinki, 11.35 Opoldne z vami, 13.30-15.00 Glaspa po željah, 14.30 Pregled slovenskega tiska v Italiji, 15.00 »Dogodek«, Drama, napisal Diego Fabbri, prevedel Vinko Beličič, RO. Režija: Jože Peterlin, 17.00 Za mlade poslušavce, 18.30 Scenska in baladna glasba, 19.00 Legenda o prikazanju Sv. Justa (Lojze Tul), 19.10 Tržaški motivi, 20.00 Športna tribuna, 20.00 Slovenski razgledi: Naši kraji in ljudje v slovenski umetnosti - Flavtist Fedja Rupel, pianist Aci Bertonecelj, Ivo Petrič: Summer Time (1973); Pavel Mihelčič: Sonatina (1970); Mihovil Logar: Menuetto - Slovenski ansambli in zbori, 22.10 Glasba za lahko noč.

:: TOREK, 4. novembra, ob: 8.00 Koledar, 8.05 Slovenski motivi, 8.30 Godalni orkestri, 9.00 Praznična matinea, 10.00 Pesmi prve svetovne vojske, 10.30 Slavni valčki, 11.00 Ljudski zvoki, 11.35 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke, 12.50 Revija glasbil, 13.30 Glasba po željah, 14.45 Od melodije do melodije, 15.30 »Filumena Marturano«, Drama, napisal Eduardo de Filippo, prevedel Stojan Cigoj, RO. Režija: Jože Peterlin, 17.00 Za mlade poslušavce, 18.30 Pianist Arturo Benedetti Michelangeli, 19.00 Ansambel »Le Groupe X«, 19.10 Baročna arhitektura v Gorici (Verena Korsič), 19.25 Za najmlajše: pravljice, pesmi in glasba, 20.00 Šport, 20.30 Giuseppe Verdi: Dva Foscarija, opera, 22.20 Sanjajte z nami.

:: SREDA, 5. novembra, ob: 7.00 Koledar, 7.05 Jutranja glasba, 11.35 Opoldne z vami, 13.30 Glasba po željah, 17.00 Za mlade poslušavce, 18.15 Umetnost, 18.30 Ansambel »Slavko Osterc«, 18.50 Jazz trio Oscarja Petersona, 19.10 Avtor in knjiga, 19.30 Western-pop-folk, 20.00 Šport.

:: ČETRTEK, 6. novembra, ob: 7.00 Koledar, 7.05 Jutranja glasba, 11.35 Slovenski razgledi, 13.30 Glasba po željah, 17.00 Za mlade poslušavce, 18.15 Umetnost, 18.30 Nove plošče resne glasbe (Ada Markon), 19.10 Dopisovanje Francesco Leopoldo Savio - Matija Čop (Martin Jevnikar), 19.25 »Pisani balončki«, (Krasulja Simoniti), 20.00 Šport, 20.35 »Gizdovski ali smešni preciosi«, Komedia, Napisal J.-B. Moliere, prevedel J. Javoršek, SSG v Trstu, Režija: Adrijan Rustja, 21.25 Skladbe davnih dob.

:: PETEK, 7. novembra 1975, ob: 7.00 Koledar, 7.05 Jutranja glasba, 11.35 Opoldne z vami, 13.30 Glasba po željah, 17.00 Za mlade poslušavce, 18.15 Umetnost, 18.30 Tržaška komorna skupina, 19.10 Bruna Pertot: »Biti ženska«, 19.30 Jazz proti jazzu, 20.00 Šport, 20.35 Delo in gospodarstvo, 20.50 Vokalno instrumentalni koncert.

:: SOBOTA, 8. novembra, 1975, ob: 7.00 Koledar, 7.05 Jutranja glasba, 11.35 Poslušajmo spet, 13.30-15.45 Glasba po željah, 15.45 Avtoradio, 17.00 Za mlade poslušavce, 18.15 Umetnost, 18.30 Romantična simfonična glasba, 18.45 Glasbena zlepljenka, 19.10 »Prosvetno društvo Primorec iz Trebča«, 19.25 Glasbene diagonale, 19.40 Pevska revija, 20.00 Šport, 20.35 Teden v Italiji, 20.50 »Na konju«, Napisal Andrej Budal, dramaturgiral Jože Babič, Prvi del, RO, 21.30 Vaše popevke, 22.30 Solist tedna: Johnny Teupen.

Potrebna so nekatera pojasnila

(Nadaljevanje s 1. strani)

veljavnost posebnega statuta in z njim tisti člen, ki predvideva ustanovitev ter delovanje posebne mešane komisije. Zunanja ministra obeh držav pa sta izjavila, kako se vladi obvezujeta, da bodo ostali veljavni ukrepi, ki so bili sprejeti na osnovi posebnega statuta in da bo ohranjen vsaj tolikšen nivo zaščite manjšin, kot ga določa omenjeni statut.

Doslej sicer še ne poznamo natančnega besedila sporazuma, vendar se nam zdi, da se izjavi obeh zunanjih ministrov lahko tolmačita na razne (za slovenska narodno manjšino v Italiji tudi neugodne) načine. Pri celotni zadevi se nam zdi bistvenega pomena predvsem dvojje: 1. ali se izjavi tičeta vse naše manjšine, torej tudi tiste v goriški in videmski pokrajini, ali pa samo Slovencev na ozemlju bivše cone A; 2. kateri bo tisti forum, ki bo nekako zakonito nadzoroval izvajanje in spoštovanje novega sporazuma? Vladi matičnih držav kot doslej za posebni statut?

To sta po našem mnenju dve temeljni vprašanji, zaradi katerih smo zamejski Slovenci lahko upravičeno zaskrbljeni in na kateri bi moral čimprej odgovoriti, kdor je za to pristojen. Je že prav, da mora manjšina računati na podporo in razumevanje italijanskih demokratičnih in naprednih sil ter množic, a najnovejša zgodovina nas tudi uči, kako lahko čez noč postanejo omenjene sile in množice drugače usmerje-

ne, če ima kdo za to interes. In končno je njihova podpora le moralne narave, medtem ko mi potrebujemo nekaj bolj konkretnega in otipljivega, kjer so lahko le jasne pravne norme.

Slovenci v Italiji smo torej za sporazum in ga pozdravljamo, če bo pomenil — kot upamo — tudi korak naprej na poti reševanja in urejanja naših specifičnih problemov.

—o—

UMIRANJE DIKTATORJA

Vsa Španija živi v negotovosti in napelem čakanju, kaj se bo zgodilo po Francovi smrti. To so dramatični dnevi za Špance, Nihče ne ve, kaj bo potem, ko bo izdihnil. Vse do zadnjega se je oklepal oblasti in je ni hotel predati v druge roke, niti v roke bodočega kralja, ki ga je sam določil. Zdaj se okrog njegove smrtne postelje borita za oblast milejša in trdo krilo falangističnega gibanja. Zato je ta boj zanimiv in važen tudi za ostali svet, posebno za Evropo. Francova smrt lahko postane časovna meja za začetek bolj demokratične dobe v Španiji, ali pa začetek novega medsebojnega krvavega obračunavanja, ki lahko doseže razmah nove državljanske vojne, čeprav v drugačni obliki.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. • Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna Graphart, Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51

SKOZI DALJNOGLED

KDO BO BOLJ OBSEDEN

V kinu »Vittorio Veneto« predvajajo film »Antikrist«, v katerem igrajo glavni vlogi Carla Gravina, Mel Ferrer za Alido Valli in Anita Strindberg. Film je režiral Alberto De Martino. Tisti, ki gre gledat ta film zaradi naslova, je razočaran. Z Antikristom nima nič opravka, nazadnje mu naznanijo le, da se zaenkrat Antikrist še ne bo rodil. Glavno zaslugo za to ima star menih, ki se mu posreči z velikim naporom izgnati hudiča iz obsedenega dekleta, ki grozi postati Antikristova mati in si za to tudi, s hudičev pomočjo, zelo aktivno prizadeva, kljub svojemu invalidskemu vozičku. Film je bil posnet z očitnim namenom, da bi še prekosil slovitega »Eksorcista«. Tako si lahko tudi tisti, ki filma ni videl, predstavlja, kaj počenja obsedenka v tem filmu. Med drugim lovi mladega nemškega turista v katakombah, seveda zaradi hudičeve dvojnosti svoje osebnosti, kajti medtem ko je ena njena oseba hroma, ima druga zdrave noge. Vse v znamenju konkurence »Kdo bo bolj obseden?«. Film rešujejo odlična igra igravcev in nekaj zelo dobrih in duhovitih domislekov, npr. posrečen lik rimskega čarovnika, ki doživi živčni zlom zaradi hudiča, katerega je skušal izgnati.

»NOVINAR« ŠE VEDNO STRAŠI

Mnogi jezikoslovci in ljubitelji slovenščine so se že zavzeli za to, da bi se slovenski časnikarji končno zavedli, da so SLOVENSKI časnikarji, in da bi začeli u-

porabljati slovenski izraz za svoj poklic. Toda pri mnogih čarnikarjih je opaziti prav izrazito kljubovalnost proti temu. Vsem opozorilom navkljub kar naprej uporabljajo srbski ali hrvaški izraz »novinar«, ki so ga uvedli v slovenščino uredniki nekdanjega ljubljanskega »Jutra«, glasila JNS, stranke, ki se je zavzemala za narodnostno in jezikovno stopitev slovenstva v enotnem »jugoslovanskem« narodu. Beseda »novinar« je spadala k tistim ključnim besedam, ki naj bi potrdila tak proces stapljanja. Od »Jutra« in drugih glasil unitaristične JNS so zanesli nekdanji njihovi uredniki ta izraz (z nekaterimi drugimi vred) k povojnim ljubljanskim dnevnikom, h katerim so prestopili, in ga pisali naprej. V besedah so se sicer, v skladu s federalistično ureditvijo in ustavno enakopravnostjo vseh jugoslovanskih narodov, prilagodili novim razmeram, toda miselno so ostali na starem tiru in vztrajali pri starem izražanju, ki ga nova generacija, morda ne da bi vedela, za kaj gre, vsiljuje naprej. V resnici pa gre za eno značilnih besed pri zamišljenem procesu razslovenjenja v prid velesrbstva in diktature, ali pa (danes) vsaj za grdo miselno lenobo in jezikovno nemarnost. Toda trdovratno vztrajanje pri tuji besedi bi se moglo tolmačiti tudi kot ponovno priznavanje k nekdanji težnji po zatiranju slovenske narodne zavesti in kot namerno žalitev slovenske narodne in jezikovne individualnosti. Izgovor, da gre za malenkost, ne drži.

Če je taka malenkost, zakaj je ne opustijo?

Predčasne volitve vse bolj verjetne

Do vladne krize, ki so jo napovedovali mnogi že za ta den, sicer še ni prišlo, vendar pa vzroki zanjo niso odstranjeni; ampak se celo še množijo. Petekle dni je nastopil nepredvideni zastoj pri pogajanjih med vlado in sindikalno federacijo CGIL-CISL-UIL glede zahtev raznih kategorij javnih nameščenecv, predvsem železničarjev. Če ta zastoj ne bo premagan, se bomo znašli še za dolg korak bliže vladni krizi.

Med možnimi vzroki vladne krize je tudi vedno bolj nejasen odnos komunistov do vlade. Komunisti namreč v parlamentu v prikriti obliki podpirajo vlado, enako s pisanjem svojega časopisja, pri čemer vzbujajo vtis, da bi hoteli prizanašati vladi in jo ohraniti. To ni samo po sebi nič hudega, vzbuja pa negativne reakcije. Socialisti, ki spadajo formalno še vedno k vladnemu taboru kot zunanji podporniki vlade, so ljubosumni na to »koketiranje« med vlado in komunistično stranko; hoteli bi razčiščenje, zlasti, da bi komunisti javno sprejeli soodgovornost za vladno gospodarsko in socialno politiko. Tega »koketiranja« tudi ne gledajo radi tisti krogi v krščansko-demokratski stranki, ki so nasprotni zblizovanju s komunisti in perspektivi »zgodovinskega kompromisa«. Od teh je še najprej pričakovati, da bodo sprožili vladno krizo. To so zlasti fanfanijevc, katerih tabor se počasi spet krepi (Fanfani se je vrnil s poročnega potovanja!) in še nekatere druge struje, ki imajo, kot se zdi, večino v stranki ali vsaj v vodilni plasti. Moru očitajo, da je premehak v politiki do komunistov, predvsem pa neodločen.

Dejansko se zdi, da vleče svoje vladanje naprej predvsem zaradi te svoje resnične ali dozdevne šibkosti, ker tako v tej vladi nihče ne vidi kakega trdega nasprotnika, proti kateremu bi se bilo treba boriti in ga zrušiti; tudi tradicionalni nasprotniki krščanske demokracije imajo interes na tem, da ostane na vladi Moro, ki predstavlja dozdevno najmanjšo oviro na poti do njihovih ciljev, recimo do »zgodovinskega kompromisa«.

Objektivno gledano se zdi, da se Moro in La Malfa, predstavnik republikancev, ki tudi sodelujejo v tej dvostrankarski vladi, dobro zavedata vseh velikanskih problemov, ki čakajo na rešitev, vendar se nekako obotavljata pred njimi, kot da se ne

upata lotiti tako velike naloge, morda tudi v zavesti o šibkosti vladne večine. To obotavljanje pa tudi tisto, kar je v tem hipu najbolj nevarno. Prej ali slej se bo moralo sedanje čudno ravnanje, na katerem sloni — res samo sloni — ta vlada, porušiti in bo prišlo do vladne krize. V takem primeru ne bo videti druge možnosti kakor predčasne volitve. Te bi pomenile nezanko: lahko bi precej odščipnile od komunističnega zmagoslavja iz 15. junija. Položaj za vladni tabor bi se s tem zelo izboljšal. Lahko bi pustile položaj nespremenjen, kar bi prisililo vse stranke k dokončnemu razčiščenju medsebojnih odnosov in zaostroilo krizo v državi, ne samo politično, ampak tudi gospodarsko in socialno. Če pa bi komunisti in socialisti še napredovali, bi to verjetno pomenilo »zgodovinski kompromis« in s tem bi bilo konec enega obdobja v zgodovini povojne Italije in začelo bi se drugo.

Kriza v deželni vladi

(Nadaljevanje s 1. strani)

škodovati na prihodnjih političnih in deželnih volitvah. Njihovo prizadevanje, da bi na kak način pritegnili v vladno večino tudi komuniste, je dejansko posledica bojazni, da se na njihov račun ne bi okrepila KPI, kot se je že zgodilo drugod po državi na zadnjih upravnih volitvah z dne 15. junija.

Z odstopom sedanje levosredinske deželne vlade nastane vprašanje, kdo bo sestavil novo vlado. Možnosti sta dve: ali tristrankarska vlada s predstavniki Krščanske demokracije, socialdemokratske in republikanske stranke ali enobarvna, manjšinska demokristjanska vlada z zunanjo

podporo socialistov in ostalih levosredinskih strank.

Slovenska skupnost, ki je bila do dosedanje levosredinske vlade vedno zelo kritična, seveda ne more veliko žalovati za njo, saj ni pokazala resnične volje za reševanje osnovnih problemov naše narodnostne skupnosti. Mislimo tu predvsem na vprašanje slovenskega šolstva v videmski pokrajini, na kraške rezervate, na vprašanje razlaševanja slovenske zemlje, dvojezičnost itd. Z mrtve točke se tudi ni premaknil predlog o globalni zaščiti slovenske manjšine, ki ga je vložil v deželnem svetu predstavnik Slovenske skupnosti dr. Štoka.

Trenutno seveda ni mogoče predvidevati, katera od obeh možnih variant rešitve krize v deželni upravi bo prevladala. Že sedaj pa je jasno, da bo Slovenska skupnost določila svoj odnos do nove deželne vlade po stališčih, obveznostih in zlasti po konkretnih ukrepih, ki jih bo novi deželni odbor sprejel v zvezi s temeljnimi problemi slovenske nerodne manjšine.

—o—

VEZ Z NJIMI NI PRETRGANA

(Nadaljevanje s 1. strani)

trgano skupnost in povezanost živih in mrtvih, preteklosti in sedanjosti, pa tudi prihodnosti, v večno enotnost in smisel vsega, kar se imenuje človeštvo.

Zato dneva vseh svetih in vernih duš ne obhajamo potrpi in otožni. Doživljajmo ju kot vedno ponovljeni simbol povezave z našimi rajnimi, ki so že legli k začasnemu počitku. Beseda »večni počitek« je odveč, ker verujemo, da ni in ne bo več. Ta beseda pride od besede vek, ki pa ne pomeni večnosti, ampak samo dolgo razdobje. Zato bi morali vsi verni reči pravzaprav »vekovni« počitek. Nekoč se bomo vsi spet prebudili iz njega, tisti, ki so že odšli, in tisti, ki jim bodo sledili. Zdaj pa mislimo na tiste, ki so odšli pred nami, na naše rajne, predvsem z ljubeznijo in hvaležnostjo za vse tisto, kar so storili dobrega za nas, ki smo ostali še na tej strani nevidne meje, ki deli to in onostransko življenje.

PROSTOR MLADIH

Mladinsko srečanje na Koroškem

V okviru prizadevanj za prijateljske odnose med deželo Furlanijo - Julijsko krajino, republiko Slovenijo in deželo Koroško se je letos že četrtoč vršilo srečanje mladinskih delegacij iz teh dežel. Letos je bilo srečanje razširjeno tudi na Hrvaško in avstrijsko Štajersko, ki pa še nista pristopili k srečanjem kot soorganizatorji.

Glede teh srečanj je treba vprašati, ali imajo kak pomen, ki gre preko občasnega srečavanja in vzpostavljanja prijateljskih odnosov. Potrebno je, da se stiki ne izgubijo ob koncu srečanja, da se ohrani neka povezava. To je odvisno predvsem od oblasti, ki za ta srečanja skrbijo. Pri nas je to odborništvo za kulturo. Delegacija iz naše dežele je postavila več konkretnih predlogov za stalnejšo povezavo, na seminarju samem pa je močno prišla do izraza potreba po boljši predhodni pripravi srečanj samih.

Letošnje srečanje se je vršilo v Podkraju pri Pliberku na Koroškem. Posvečeno je bilo seznanjevanju z mednarodnimi dejavnostmi v posameznih deželah in pa položaju slovenske manjšine na Koroškem. To vprašanje bi sicer moralo biti središčno, a organizacija je bila taka, da ni bilo mogo-

če celovito in z zadostnim časom na razpolago obravnavati tega pomembnega in perečega vprašanja. Zato je bila večina udeležencev mnenja, da se prihodnji seminar, ki bo v naši deželi, posveti v celoti vprašanju manjšin v tem prostoru.

V delegaciji iz dežele Furlanija - Julijska krajina, ki je štela deset članov in spremljevalca (komunističnega predstavnika na srečanju ni bilo), sta bila tudi predstavnik Slovenske skupnosti Ivo Jevnikar in predstavnik SKGZ Milan Pahor. Zanimivo je, da je bil med dvema demokristjanoma mladi slovenski župan iz Dreke v Beneški Sloveniji.

Koroški prireditelji so obljubili, da bodo objavili uradno dokumentacijo srečanja. V njej bo tudi dokument delegacije iz naše dežele, ki izraža solidarnost koroškim Slovincem in ki zagovarja potrebnost izpolnjenih mednarodnih določil o manjšinski zaščiti v Italiji in Jugoslaviji. Ta določila naj bi vseboval novi obmejni sporazum med obema državama. Dokument se poteguje tudi za globalno zaščito vseh Slovencev v Italiji.

Udeleženci so odobrili resolucijo, ki obsoja terorizem španskih oblastnikov.

Iz dolinske občine:

Problemi šol, otroških vrtcev ter vinskih osmic

Z nastopom novega šolskega leta so prišli v ospredje stari problemi v zvezi s šolskimi prostori. Tako v šolah v raznih vaseh občine niso bila dokončana razna notranja dela, posebno še centralno ogrevanje. Zato so na šolskih dvoriščih v Boljuncu, Mačkoljah in v Borštu vidijo samevati na soncu zadevne naftne cisterne, po drugi strani pa se hlad in mraz postopno približujeta.

Da bi se takšno stanje čimprej popravilo, so na te pereče probleme opozorili razni občinski svetovalci na zadnji seji občinskega sveta, ki je bila 23. oktobra. Med temi je bil tudi poseg svetovalca dr. Tula (Slovenska skupnost), ki je na občinsko upravo naslovil interpelacijo, kaj misli ukreniti, da se nedokončana dela na šolah čimprej zaključijo.

Vprašal je tudi, kakšne konkretne možnosti obstajajo, da dobi otroški vrt v Mačkoljah, ki je sedaj začasno nameščen v osnovni šoli, v bližnji bodočnosti nove samostojne prostore, kar je enotna želja in zahteva staršev otrok iz Prebena in Mačkolj.

Odbornik za šolstvo Stojan Sancin je odgovoril, da je problem prostorov za otroške vrtce pereč tudi v drugih vaseh in da zato ne more vedeti, kdaj in katere vasi bodo prve na vrsti.

Drug problem, ki javnost zelo zanima, je vprašanje vinskih osmic. Zadnja leta se je namreč dogajalo, da so dobili dovoljenje za točenje vina na osmici tudi takšni »vinogradniki«, ki so kupili grozdje na trgu, kar je povzročilo negodovanje tako med praviimi vinogradniki kot med pivci na osmicah. Občinska uprava je zato pred kratkim sklicala širši sestanek vinogradnikov, na katerem je bilo rečeno, da bodo dobili

dovoljenje za osmice samo tisti kmetje, ki bodo lahko dokazali, da imajo dovolj trta za lastno produkcijo vina. V razpravo o tem je posegel tudi svetovalec Slovenske skupnosti Glavko Petaros iz Boršta, ki je dejal, da je skrajni čas, da se poostrijo kriteriji za izdajanje dovoljenj za osmice. Imenovana je bila tudi posebna posvetovalna komisija iz domačih vinogradnikov, ki bo morala paziti, da se na osmicah ne bi točilo vino iz na trgu kupljenega grozdja.

Javnost pričakuje, da se bodo dane obljube izpolnile.

OSKRUMBA SPOMENIKA PADLIM

V noči med petkom in soboto prejšnjega tedna so »neznanci« oskrunili spomenik padlim v Dolini. Odstranili so slovenski napis in na spomenik napisali znano italijansko žaljivko. Občinski uslužbenec je v soboto zjutraj opazil, kaj se je zgodilo in takoj obvestil občinske upravitelje. Občinski odbor je na izredni seji dogodek odločno obsodil in ga med drugim označil za poskus netenja sovraštva med slovenskim in italijanskim prebivalstvom. Pristojne oblasti je pozval, naj krivce čimprej izsledijo in pravično kaznujejo. Oskrumbo spomenika je obsodil tudi dolinski protifašistični odbor.

Pisma uredništvu:

Spoštovano uredništvo,

Popolnoma soglašam z vsebino pisma, ki ga je napisal Slavko Rebula in v katerem je izrazil svoje veliko začudenje, ker poslanec Albin Škerk ni črnil niti besedice, ko je v poslanski zbornici tekla razprava o novem sporazumu med Italijo in Jugoslavijo glede dokončne ureditve meje. Sam bi še dodal tole: res je, da je bil poslanec Albin Škerk izvoljen na listi KPI, a prav tako je tudi res, da so k njegovi izvolitvi tako prvič kot drugič odločilno pripomogli slovenski volivci, ki na ostalih volitvah ne glasujejo za listo KPI. Naj še pripomnim, da je tudi slovenski deželni svetovalec, izvoljen na listi KPI, Dušan Lovriha molčal, ko so v deželnem svetu Furlanije - Julijske krajine razpravljali o istem vprašanju. Zakaj in čemu ta molk?

Ivan Sluga - Trst

Tudi Vam svetujemo, da se neposredno obrnete na poslanca Škerka in na deželnega svetovalca Lovriha, da Vam pojasnita razloge svojega zadržanja. Naj še pove-
mo, da smo v uredništvo prejeli še nekaj pisem enake vsebine, ki pa jih ne moremo objaviti, ker niso podpisana.

Tudi politična debata je nujna

V ponedeljek je v DSI v Trstu predaval g. časnikar Franc Jeza o 29. oktobru 1918. Z različnimi viri, ki jih je navajal, je pokazal objektivno sliko tedanjega časa in tedanje miselnosti slovenskih ljudi. Obširneje je citiral zgodovinarja Franca Erjavca, dalje spomine politika Šukljeta in še najnovejše gledanje markističnega zgodovinarja Metoda Mikuža. Iz vsega je bilo razbrati, da so bili slovenski politiki 1918. leta sicer pripravljeni na razpad Avstrije, da pa niso imeli jasnega pogleda, kaj narediti potem. Zato so se naslonili na Narodno veče v Zagrebu in so kljub temu, da so imeli svojo narodno vlado, prepustili vse odločitve glede našega naroda kratko in malo Narodnemu veču. Res, da je bil položaj tedaj silno težak, da je grozilo pomanjkanje, da so ozemlje ogrožali zunanji sovražniki, vendar bi tedaj pričakovali le nekaj več lastne narodne volje. Iz vsega tega, je potegnil g. Jeza zaključek, da ne smemo

biti nikdar Slovenci nepripravljeni ob ugodnih dogodkih, da moramo vedno in povsod razmišljati o svoji usodi in bodočnosti, in to vse slovenske stranke brez razlike. Potem nas ne bo prehitel čas.

Naslednji večer bo v DSI 10. novembra, ker je prihodnji ponedeljek praznik.

—o—

SREČEN ZAKLJUČEK TEŽKEGA DELA

Snoči, v sredo zvečer je bila v Prosvetnem domu na Opčinah slovesna predstavitev etnografsko - zgodovinske knjige »Vas, ljudje in čas«, ki jo je napisal g. Angel Vremec.

Knjiga vsebuje spomine in dokumente o preteklosti openske vasi, z mnogimi fotografijami in drugimi ilustracijami.

G. Vremec je mnogo let neutrudno zbiral snov za knjigo, največ v pogovorih s starimi domačini in iz starih listin. To nelahko naloge, da bi realistično in čim bolj popolno prikazal življenje in podobo svoje vasi v preteklosti, je zdaj srečno opravil. S tem je dal tudi poučen zgled našim intelektualcem, kaj zmoreta volja in pridnost v službi jasnega cilja in ideala. Knjigo je izdala Založba tržaškega tiska.

—o—

ČESTITKE

Mlademu paru, Valterju in Patriciji Kovačič (ženin je iz Bazovice, nevesta pa iz Ban), ki sta se poročila v soboto, želijo prijatelji in prijateljice veliko sreče na skupni življenjski poti.

Voščilom se pridružujeta uredništvo in uprava Novega lista.

—o—

Namesto cvetja na grob in v počastitev snomina pokojnega sodelavca prof. Rada Bednarika darujejo uslužbenci radia Trst A. Lit. 60.000 za primorski Slovenski biografski leksikon.

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Korsič

Anton Korsič

Oprema
za terase in vrtove

POSEBNI POPUSTI!!!
OBIŠČITE NAS!!!

T R S T

Prodajalna:
ul. S. Cilino, 38
telefon 54390

Dom in delavnica:
ul. Damiano Chiesa, 91
telefon 725757

Šolska stavka na Goriškem

Kot je bilo napovedano zadnjič v našem listu, je bila v soboto, 25. t.m., na vseh slovenskih šolah na Goriškem enodnevna splošna stavka, v kateri so sodelovali učenci in učitelji na osnovnih, nižjih in višjih srednjih šolah. Stavko so organizirali Enotni šolski odbor, Sindikat slovenskih šolnikov in Enotni dijaški odbor. Ob stavki so izdali tudi poseben proglas, ki na kratko našteva razloge, zaradi katerih je prišlo do nje. Na prvem mestu je vprašanje ponovnega odprtja dveh razredov na trgovski šoli v Gorici, nerešeno je tudi vprašanje sodobnejših prostorov za slovenske vrtce, osnovne in srednje šole v Gorici. Nekatere od teh stavb so bile zgrajene, kot je znano, že v času Avstroogrske, pa še te so si morali Slovenci zgraditi z lastnimi sredstvi, če so sploh hoteli imeti pouk v materinem jeziku. Dijaki slovenskih srednjih šol v Gorici so v zadnjem času ostali brez telovadnice, nikamor se tudi ne premakne gradnja novih šolskih središč za slovenske šole

v Gorici. Slovenska javnost na Goriškem zahteva tudi, da se za slovenske šole ustanovi samostojni šolski okraj.

Sobotni stavki so izrazili solidarnost dijaki in profesorji na italijanski šoli za uporabno umetnost v Gorici, eno uro pa so stavkali tudi na vseh slovenskih šolah na Tržaškem. V zvezi s stavko je delegacija, v kateri so bili tajnik Sindikata slovenskih šolnikov Albin Sirk, predsednik zavodskega sveta nižje srednje šole Edmund Košta in predstavnik enotnega dijaškega odbora Karlo Devetak, poleg teh pa še Damijan Pavlin za Slovensko skupnost, Marko Waltritsch za PSI in Venceslav Devetak za KPI, obiskala namestnika šolskega skrbni-

ka De Vita, goriškega župana De Simoneja in predsednika goriške pokrajine Agatija. Na pogovoru so slovenski delegaciji zagotovili, da bodo podprli zahtevo po odprtju nadaljevalnega tečaja na strokovni šoli, prav tako tudi zahtevo po ustanovitvi samostojnega slovenskega šolskega okraja, popravili naj bi tudi šolsko zgradbo v ulici Randaccio v Gorici. Slovenski otroci pa bodo morali zaenkrat uporabljati teovadnice skupaj z italijanskimi šolami.

Nedvomno so te obljube pomembne in pomenijo napredek, vsi pa pričakujemo, da jim bodo kmalu sledila tudi dejanja. Odlej pa bo treba vse sile usmeriti v prizadevanja za zgraditev novih slovenskih šolskih središč, in to v severnem in južnem delu mesta, kajti nevzdržno bi bilo, da bi morali otroke že v nižjih razredih voziti v šolo iz enega konca mesta v drugi.

V Števerjanu so začeli graditi novo šolo

Če so v Gorici zaenkrat slabi obeti za nove zgradbe slovenskih osnovnih šol, pa je nekoliko drugače v Števerjanu. Pred kratkim so začeli namreč z gradnjo nove osnovne šole, ki bo, ko bo končana, verjetno najmodernejša šola, kar jih premore slovenska manjšina na Goriškem. O tem poroča zadnja številka »Števerjanskega vestnika« in ob tem poudarja, da je to »uspeh stvarne politike Slovenske skupnosti«. Kot znano, so v Števerjanu kot prva slovenska šola na Goriškem uvedli celodnevni pouk, zato bo novo šolsko poslopje gotovo pripomoglo k njegovemu boljšemu razvoju.

Ista številka »Števerjanskega vestnika« poroča tudi o gradnji ljudskih stanovanj, ki se bliža h koncu in v katerih bo stanarina zelo nizka, zato list opozarja tiste, ki so potrebni stanovanja, naj se pravočasno pozanimajo zanje na občini in vložijo potrebne prošnje. Iz števerjanskega življenja je zanimiva nadalje novica, da so člani prosvetnega društva »F.B. Sedej« poprijeli za delo in v prejšnjem mesecu »udarniško« obnovili cementno ploščo »Med borovci«. »Števerjanski vestnik« objavlja tudi odredbo župana Klanjščka, v kateri opozarja občane, da preprečijo nabiranje raznega odpadnega materiala vzdolž občinskih cest in da poskrbijo za odstranitev materiala,

ki se tam nabira zaradi plazov in drugih vzrokov. Števerjansko glasilo se spominja tudi dveh obletnic. Prejšnji mesec sta v cerkvi na Jazbinah praznovala zlato poroko Mihael Žniderčič in njegova žena Pepca. Na slovesnosti jima je zapel domači zbor. Srebrno poroko pa sta pred kratkim obhajala Ada in Štefan Černic iz Števerjana. Vsem slavlencem se s čestitkami pridružuje tudi naš list.

Na Goriškem izdajajo podobno glasilo kot v Števerjanu samo še v Štandrežu, v drugih krajih o takih pobudah ni slišati. Omenimo lahko še »Našo pot«, glasilo Slovenske skupnosti v Gorici, ki obravnava predvsem politične in organizacijske probleme te stranke. Potrebno bi bilo, da bi vsaka večja vas in tudi šole dobile svoje glasilo, ki bi vsaj občasno izhajalo. Take pobude namreč zelo pripomorejo k medsebojni povezavi določene skupnosti in navajajo ljudi k pisanju o lastnih problemih.

—o—

Kratke z Goriškega

V zvezi z ukinitvijo zadnjih dveh razredov strokovne šole v Gorici je naslovil deželni poslanec Slovenske skupnosti Drago Štoka vprašanje predsedniku deželnega odbora. V njem sprašuje, kaj namerava storiti deželni odbor, da se v Gorici ponovno čimprej odpreta zadnja dva razreda strokovne šole.

—o—

V soboto, 25. t.m., je Slovenska prosvetna zveza priredila v telovadnici v dolini Korna v Gorici večer slovenskih pesmi in plesov. Nastopili so folklorna skupina »Stu ledi« iz Trsta, folklorna skupina iz Sovodenj in ansambel Lojzeta Hledeta iz Števerjana.

—o—

V Gregorčičevi dvorani v Gorici je bil v petek, 24. t.m., četrti redni občni zbor Mladinskega krožka. Prisotni so poslušali poročilo predsednika Dušana Križmana, izvolili pa so tudi nov odbor.

SEMINAR ZA SLOVENSKE ŠOLNIKE V GORICI

V sredo se je v Gorici končal tridnevni seminar za slovenske učitelje in profesorje na Goriškem. Seminar je tudi letos priredil Sindikat slovenske šole v Gorici v sodelovanju s šolskimi oblastmi. Slovesna otvoritev je bila v ponedeljek v dvorani pokrajinskega sveta. Govorili so goriški šolski skrbnik De Vito, predsednik pokrajine Agati, goriški župan De Simone in tajnik Sindikata slovenskih šolnikov, ravnatelj Albin Sirk.

Prvo predavanje je prebral dr. Matjaž Kmecl iz Ljubljane o temi: slovenska književnost na prelomu 19. in 20. stoletja. Dr. Helga Glušič pa je govorila o slovenski književnosti po prvi svetovni vojni. V torek je najprej predaval dr. Lino Legiša s Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ki je prikazal prispevek zahodnega dela Slovenije v slovenski književnosti, popoldne pa je dr. Kazimir Tarman govoril o ekoloških vprašanjih moderne družbe. Seminar se je zaključil v sredo s predavanjem prof. Branka Božiča o zgodovinskih nasprotjih sodobnega sveta in s predvajanjem prof. Martine Šircej o sodobni mladinski književnosti.

NOVA TRGOVINA

poljedelskih strojev, priključkov, kmečkega in vinogradniškega oroja z vsemi nadomestnimi deli znanih znamk BCS, FERRARI, NOBILI, GOLDONI, S.E.P., CASTOR, ACHE, LOMBARDINI

AGROFOREST

G O R I C A, - UL. CARDUCCI 30 - Tel 87.154

BOGATA IZBIRA

UGODNE CENE

NAKUP PRI NAS POMENI PRIHRANEK

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

O prvi letošnji premieri SSG Anton Leskovec: Dva bregova

Leskovec stoji pred nami kot svoj pojav. Ta svojevrstnost je njegovo izrazito dramatično pojmovanje. Vsak pogled, vsaka misel se sprevača z odbojno vsebino, povsod se mu odkrivajo usodna nasprotja, ki zahtevajo absolutno čistih obračunov. Povsod razdira lažnive celote, po sredi razkolje najmočnejšega moža in pokaže njegovo slabost, ali pa odkrije nepoznano človeško dobroto. Njegova čudna pravičnost premaga. Dva bregova kažeta eksotičnost v nižinah življenja.

Tako nekako piše v svoji študiji o tem našem nadarjenem dramatik slovenski akademik in prodoren dramski kritik dr. France Koblar. Zdi se, da je zelo dobro označil gibal Leskovčeve dramatike in jo analiziral. Lesko-

vec je bil brez dvoma zelo velik dramatik in je zares škoda, da je prezgodaj umrl, prej ko je mogel povsem razviti svoj dramski talent. V resnici, v njem je vse vrelo in je videl povsod velike dramske spopade.

Njegove tri drame: Jurij Plevnar, ki je izšla v Domu in svetu 1927., Dva bregova, izšla v Tiskovni zadrugi 1927. leta in Kraljičina Haris, ki je spet izšla v Domu in svetu 1928. so dodelane in premišljene dramske umetnine. Vera in nevera, ki jo je kasneje napisal za natečaj Prosvetne zveze, ni morda do konca dognana in jo je avtor res hotel še predelati. Socialna misel v Juriju Plevnarju, ki ni bila v slovenski literaturi pred Leskovcem nikjer tako jasno podana. Kraljičina Haris z izvirnim motivom in z drznim dekletom, kamor tudi ni hodil navadno slovenski literat po motive, je prinesla v slovensko dramsko slovstvo tedaj novost. Tudi Dva bregova, drama beračev je svojevrstna, z njo stopa ekspresionistični realisti na oder, to je drama Macafurja, ki je poglavar beračev in hoče, da ostanejo vsi do konca dni to, kar so, svojega sina pa vendar da vzgojiti za druge breg, za tisti breg, kamor sam ne more, a vidi na njem vendarle lepše življenje. In ko Kristof vabi berače za seboj, hite vsi za njim, saj je tam sonce, je sreča, je veselje. Flore, ki umori Kristofa, ne iz kakega socialnega nagiba, pač pa zaradi ljubosumnosti, ostane edini zvest svojemu poglavarju.

Režiser Jože Babič, ki je sprejel ta tekst v režijo je hotel dati značaj spektakla, gotovo zato, da bi redstava čim bolj uspela! Vendar pri temi ni ohranil njene osnovne misli. Tako zelo je dramo predelal, da je zvenela čisto drugače kot je avtor, ki je bil zelo pikolovski in zlepa ni bil zadovoljen, hotel. Ne vem, kakšna je Belinova dramaturška redakcija, ki se je je poslužil režiser, gotovo je tudi še to redakcijo Babič predručal. Mislim, da je najhujše nasi-

lje narejeno na koncu s streljanjem, ko prav a prav ne vemo, koga na primer Macafur strelja. Videlo se je, kakor da strelja na ulico, ki raj bi ga napadala, a on vendar hoče ostati to, kar je bil. A o tem ne govori Leskovec nikjer. Drugo nasilje pa je bilo narejeno s songi.

Tudi kostumi, ki so bili izdelani pod vodstvom Marije Vidauove, so gotovo prav tako nosili zamisel Jožeta Babiča. Zakaj so potem tako različni. Če bi bil dosleden, bi morali biti oblečeni vsi podobno, a po možnosti najmodernejše, eksotično, nenavadno. Berač Križemsvet, ki igra na električne orgle, je napravljen kot pianist. Macafur je delno gol, Kristof Bogataj kot kak revolucionar itd. Vse to se je nekje omilo in nismo mogli dobiti enotne slike. In vendar jo je Leskovec imel, ko je pisal to delo.

O režiji bi lahko rekli, da se je poslužila vsega, kar je le mogoče spraviti na oder. Od dvigala, ki ga lahko gledamo, kako se dviga, do reflektorjev, ki svetijo celog ledavcem v dvodvorano, od zgrajenega odra v dve nadstropji do biljardne mize v gostilni. Gotovo je pravilno, da režiser vse naredi, da bi domače delo ispelo in to kar najboljše, vendar so stroški za tako postavitev morda le malo pretirani. In vsem tem pompu, ki ga je na odru toliko, se zdi, da je Leskovčev besedilo kar utonilo, kar ni ga bilo čuti. Zato so mnogi ljudje odhajali iz gledališča in niso vedeli, za kaj je pravzaprav šlo. Namesto, da bi šla misel v globino, je bilo ogromno spektakla na odru in je misel utonila, oziroma se je zgubila. Songi po Brechtu neusmiljeno prodirajo, če so na mestu ali pa tudi ne. Mislim, da tu res niso bili potrebni.

Mislim, če kdaj rečemo, da je kdo predstavo reševal, potem lahko rečemo tokrat, da je bil to Anton Petje v vlogi Macafurja. On je seskozi prepričljiv, tako v veselih kot v tragičnih momentih. Nikjer pompozno, vendar prodoren. Nasmehan, a ne patetičen. Umirjen in stvaren. Bogataj Kristof, ki ja je oblikoval Stare Starešinič, se je zdel nekoliko neizrazit, morda mu je bila naložena prevelika teža, prevelika odgovornost, ki je ni mogel rešiti. Bil je nekoliko presunkovit, kot je navadno, in ni bilo v njem zadosti notranje sile, ki bi prepričala. Bolj je bil na mestu Livij Bogatec kot Flore

(Dalje na 7. strani)

Naprošeni objavljamo:

PODPRITE KOSOVELOVO KNJIŽNICO

V Kosovelovi knjižnici, ki jo že nekaj let izdaja revija Zaliv, je doslej izšlo šest knjig, od katerih so posebno pomembne Borisa Pahorja *Odisej ob jamboru*, Jožeta Pogačnika *Slovensko zamejsko in zdmsko slovstvo* in knjiga o Edvardu Kocbeku. V kratkem bo izšel roman Borisa Pahorja *Zatemnitev*.

Da bi se pa ta elitna knjižnica mogla obogatiti še z nadaljnjimi svobodnimi publikacijami, ji je potrebna pomoč prijateljev in bralcev; če hočemo namreč imeti demokratično odprto in prosto pisanje, ga v sedanjem težkem trenutku nujno moramo podpreti.

V ta namen je Kosovelova knjižnica odprla tekoči račun pri Hranilnici in posojilnici na Opčinah. Zato Kosovelova knjižnica prosi vse, ki bi želeli podpreti njene izdaje, naj svoj prispevek pošljejo na tekoči račun št. 770 pri Cassa rurale ed artigiana di Opicina; če pa se rajši poslužijo pošte, potem jim je na razpolago tekoči račun št. 11.868 iste openske hranilnice.

Obeh načinov se lahko poslužijo tudi prijatelji v tujini.

Ne Zaliv ne Kosovelova knjižnica ne bosta več objavljala imen svojih podpornikov.

Vnaprej se zahvaljuje

KOSOVELOVA KNJIŽNICA

—o—

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

ANTON LESKOVEC

DVA BREGOVA

Drama — iz življenja beračev — v dveh delih
V petek, 31. t.m. ob 20.30 - IZVEN ABONMAJA

—o—

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Maurice Hennequin - Georg Duval

ANATOL DVOJNIK

Komedija v treh dejanjih

V sredo, 5. novembra ob 20.30 v Prosvetni dvorani »I. Gruden« v Nabrežini

v četrtek, 6. novembra ob 20.30 v Ljudskem domu v SV. KRIŽU

Skrivnostna slovenščina

J. ŠAVLI

Vzklik *rujno* vince pomeni rdečkasto vino. Od besede »ruj« prihaja tudi izraz *rujne* (napačno runje) za bolezen norice, osepnice, ki povzročajo rdečkaste bulice, katere se potem ognojijo. Rujna barva je torej rdečkasta. V isti zvezi je tudi rjava barva, ki je v resnici odtenek rdeče, zato ima beseda verjetno isti koren. Rusa barva pa pomeni bakrenordečo. Rdečelasi ljudje v resnici nimajo rdečih las, ampak bakrenordeče, zato jih tudi ljudje rečejo rusi.

Mogoče bo teh nekaj primerov zadostovalo, da se lahko zavemo, da slovenski jezik knjižno nikakor še ni v celoti zajet in izdelan. Da so številne starožitne slovenske oblike pogosto preganjali iz pismenega jezika, ker so nasedli nacionalistični propagandi naših sosedov, češ da je slovenski človek neuk, ako že ne kar neumen.

Ker so taka stališča zastopali zadnjih sto let celo na vseučiliščih v stari Avstriji, in v veliki meri jih še danes, so se zdela prepričljiva. In prav zaradi tega takšno »slovanjenje«

in čiščenje slovenščine s strani nekaterih naših pisateljev proti koncu preteklega stoletja. Knjižna slovenščina je postajala vedno bolj izmetnična in se je oddaljevala od same slovenske osnove. Kasneje so jo jezikoslovci spet približali slovenskemu človeku, a ostalo je še veliko zablod iz časov slovanjenja in prevelike bojazni pred nemškim vplivom, kot smo videli v primeru »štale«. Takih primerov pa je še nič koliko.

Slovenska narečja so torej še vedno velikega pomena za dopolnjevanje slovenskega izraza; da jih mesto in primetse le ni preveč skazilo. Pa tudi v takih primerih je pogosto ohranjena zdrava stavčna zgradba, na katero lahko gradimo svoj pravorečni izraz.

Pravorečje ne pomeni nekaj »pravičnega«, narečje pa nekaj »nepravičnega«; pravorečje je samo enotna izgovorjava. Osnova in vir slovenskega izraza pa so narečja, ki edina hranijo neizumetničene in dragocene pojme in besede, ki jih knjižni jezik nikakor še ni v celoti zajel.

(Dalje)

Sodobno kmetijstvo

Prvo pretakanje vina

Medtem ko nekateri trdijo, da nimajo letos težav z vinom, ki da je čisto in zdravo, pravijo drugi, da jim povzroča letošnji vinski pridelek obilo skrbi, ker da vino črni oziroma rjavi, ker postaja vlečljivo itd. Nasplošno lahko rečemo, da je pretakanje v teku, vsakdo se boji, da bi mu, zaradi nekoliko slabšega zdravstvenega stanja grozdja ob trgatvi, vino ne zagodlo. Marsikdo se boji, da bi se vreme poslabšalo, toliko bolj skuša izrabiti sedanje lepo vreme. Vsekakor je prav, da posveča letos vinogradnik oziroma kletar svojemu vinu več pozornosti.

Za mlado vino je pomembno, da ga ne pustimo predolgo na drožah, da torej odstranimo razne usedline, tuje snovi, beljakovine. Vina bomo od primera do primera drugače pretakali, bodisi z močnim zračenjem, tako vlečljiva vina, bodisi brez zračenja. Zračili bomo tudi tista vina, v katerih hočemo, da prevrejo do kraja in da zgubijo na kislini. Slabo kislina vina moramo pa pretočiti čim prej, da tako preprečimo izgubo kisline in da ohranimo osvežujočo ogljikovo kislino. Predvsem pa moramo pretočiti, in to čim prej, vina iz gnile-

ga in poškodovanega grozdja. Le močno kislina vina pretakamo kasneje, da bi kislina čim bolj padla po naravni poti.

Vlečljiva vina (takih je letos precej) in taka, ki diše po ogljikovem žveplecu, pretakamo takoj ko opazimo napako, in sicer z močnim zračenjem, ker sicer sluz preprečuje čiščenje, vodikov žveplec pa vrenje. Prepozno pretakanje lahko povzroči okvaro vina zaradi gnilih droži, taka vina dobijo duh po vodikovem žveplecu, vino postane neubrano in je podvrženo raznim napakam. V splošnem, zlasti pa to velja za letos, je bolj koristno, če pretakamo vina prej kot pozneje.

Če imamo zdravo vino, je bolje, če ga pretočimo brezračno, saj vino pri zračenju zgubi svežost — ogljikov dvokis in buket, t.j. sortno aromo. Premočno zračenje povzroča vsaj tudi motnost popolnoma čistih vin zaradi izločanja nekaterih snovi, kar škoduje razvoju in skladnosti vina. Kako naj prvič pretakamo, nam pove vino samo.

Opazovanje vina pred pretakanjem

Nekaj dni pred pretakanjem vzamemo iz vsakega sode kozarec vina in ga pustimo stati na tistem sodu, iz katerega smo ga vzeli. To vino opazujemo, kako se v kozarcu spreminja ob dotiku z zrakom. Če je vino zdravo in je dobro prevrelo, se bo v kozarcu začelo v nekaj dneh od zgoraj dol lepo čistiti. To je znak, da vino potrebuje zraka. V ta namen pritrdimo na pipo razpršilnik, da se vino čim bolj prezrači. Tako vino bo po pretoku še bolj motno, toda po 14 dneh približno se vino očisti in dobi tudi čistejši okus.

Če se pa vino v kozarcu nič ne spreminja, je to znak, da je v vinu še precej sladkorja ali pa sluznin. Tudi takemu vinu zračenje ne bo škodilo.

V primeru pa da vino začne rjaveti (zaradi barvila ali fermenta oksidaze, ki oksidira razne snovi v vinu), pa ga pretočimo brezračno ali vsaj s čim manjšim zračenjem. Tako vino moramo tudi ozdraviti, v ta namen uporabljamo 10-15 g kalijevega metabisulfita na hl ali Tanisol. Brez zračenja pretakamo vedno, ko so vina zdrava in zelo aromatična ter buketna, pri pretakanju vina iz večjih v manjše sode in pri vinih, kij ih želimo starati ali ki jih želimo šolati.

V nekaterih primerih dobijo vina črno ali sivo barvo. Taka vina moramo močno zračiti, da vse snovi čim bolj počrniijo. Te nato odstranimo iz vina s čiščenjem.

Čim bolj vsebuje vino vodikov žveplec, tem bolj ga moramo zračiti. V tem primeru uporabljamo razpršilnike.

Pred vsakim pretakanjem moramo klet očistiti, z žveplanjem razkužiti in prezračiti ter šele nato pričeti z delom.

Pri prvem pretakanju se nekateri poslužujejo žveplanja in sicer z 1-2 g žvepla ali 3-5 g kalijevega metabisulfita. Vsekakor je žveplanje potrebno, ko imamo vlečljiva vina in vina z malo kisline ali kakor koli pokvarjena vina in sicer z dvojno prej omenjeno količino.

Sladkim vinom z močno kislino ne smemo dati preveč žvepla, sicer dobimo neprijetno kislina in preveč žveplana vina. Vino naj raje počasi zori in naj kislino izgublja po naravni poti. Močnejše zažveplamo komaj spomladi, ko je nevarnost škodljivega naknadnega vrenja.

Črno vino zahteva manj pretokov in zračenja kot belo vino. Zaradi večje količine čreslovine ali tanina se črna vina lažje in hitreje sama od sebe čistijo.

ANTON LESKOVEC: DVA BREGOVA
O PRVI LETOŠNJI PREMIERI SSG

(Nadaljevanje s 6. strani)

Briga. Tip mladega berača, ki ima malo svoje volje, ko gre za ljubezen do Rone in vendar strasten in zmožen opraviti tudi velika dejanja. Na Roni sloni vsa drama. Ko jo je Leskovec predelaval, ji je hotel dati različna imena, med drugim tudi Rona, se pravi, da je to osrednja postava v tej njegovi drami. Ta ženska ga je zanimala. Bogdana Bratuževa ji je dala prizvok strastne ženske, odrezave in muhaste, pa skoraj nič več. Mi bi si predstavljali, da bi morala biti to ženska z drugačno frizuro kot jo je imela Rona in z večjo notranjo silo in močjo. Da bi imela vse to, kar je dala Bratuževa, pa še notranjo moč in lepo mero lepote. Komposarica je bila Zlata Rodoškova, ki je dostojno odigrala svojo vlogo gostilničarke in gostinje.

Alojz Milič je kot župan dobro vladal v tej zmešnjavi, le njegova govorica ima nenavadno melodijo. Pri Adrijanu Rustji res nismo vedeli, ali je to skladatelj, oziroma muzik z beloruto okoli vratu, ali pa berač Križemsvet. A zelo dobro je spremljal songe. Razpotnika — berača je v svoji mimični igri zelo dobro in dosledno igral Aleksij Pregarc. Tudi Danilo Turk je kot berač Kit dobro dopolnjeval galerijo beračev. Prav tako Lidija Kozlovičeva, čeprav je ustvarila nežno in dobro figuro. Berač Arčon je bil Stojan Colja, ki se zdi, da ni prav nič mogel doumeti in prodreti v ta svet beračev. Zelo dober je bil policaj Rada Nakrsta. Ostali berači in beračice so se živeli v ritmu predstave in so po svojih močeh reševali položaj.

Songe, ki so bili deloma precej vulgarni, je odlično pela Miranda Caharijeva.

Tako bi rekli o predstavi, da to, kar smo gledali na odru, ni bil Leskovec. Bil je, kot temu pravimo, »spektakel«, ki je lahko nekemu všeč, drugemu pa, kišče misel, ki jo je imel avtor, pa ne.

»Benečanski kulturni dnevi« v Špetru

Kot že več let zaporedoma, tudi v letošnji sezoni prirejajo v Špetru v Beneški Sloveniji »Benečanske kulturne dneve«, ki bodo tokrat posvečeni človeku in okolju v tej najzahodnejši slovenski deželi. Prvo predavanje je bilo najavljeno že za 17. oktober, v njem pa je docent na videmski univerzi dr. Guido Barbina obravnaval geografske aspekte Beneške Slovenije. Predavanja si bodo sledila do junija prihodnjega leta, obravnavala pa bodo naslednja vprašanja, povezana z življenjem in delom Beneških Slovencev; dr. Raimondo Strassoldo iz Gorice bo govoril o socioloških aspektih beneške stvarnosti, dr. Livio Poldini iz Trsta o naravnih bogastvih Beneške Slovenije, dr. Vladimir Klemenčič iz Ljubljane pa o vplivih emigracije na okolje. Na okrogli mizi, ki jo bosta vodila dr. Matjaž Jeršič iz Ljubljane in arhitekt Giovanni Pietro Nimis iz Pordenona, bodo razpravljali o smernicah za teritorialno ureditev Beneške Slovenije. Dr. Darko Bratina, predavatelj ekonomske sociologije na tržaški univerzi, bo govoril o etničnih posebnostih Beneške Slovenije. dr. Svetozar Ilesič iz Ljubljane bo predaval o njeni vlogi med sosednimi pokraji-

nami, Stane Brnik iz Ljubljane o oblikovanju naselij in dr. Nace Šumi, predstojnik oddelka za umetnostno zgodovino na filozofski fakulteti v Ljubljani, o likovni kulturi v Beneški Sloveniji.

Kot je razvidno iz programa, gre za dokaj specialne teme, za katere je potrebno dobro strokovno poznavanje, kljub temu pa pogrešamo prispevek domačinov, ki so doslej že dokazali, tudi na »Benečanskih kulturnih dnevih«, da so sposobni na znanstveni ravni obravnavati vprašanja v zvezi z zgodovino in sedanostjo Beneške Slovenije. Morda bo to bolj prišlo do izraza v posameznih diskusijah, ki bodo morale slediti predavanjem, oziroma v morebitnih koreferatih, če bo do njih prišlo.

—o—

S TRŽAŠKEGA

NAŠE SOŽALJE

Prof. Gojku Budalu in sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje ob smrti drage mame Edke Bloudek, vdove Budal.

Dekle z zaprtimi očmi

42

Napisal Pierre L'Ermite

Prevedel Lovro Sušnik

Paradoks! Ne straši samo po znanosti, ne preizkuša samo majavih temeljev matematike. Tudi šah ga pozna. Ne sicer v akutni, brezizhodni obliki, temveč v blagi, naravnost plodoviti. Plodoviti pa zato, ker pomeni razrešitev šahovskega paradoksa le uvod v globlje razumevanje naše igre.

Dokumentirajmo gornjo trditev s primerom (igranim 1936. leta v Nottinghamu)! Že 8. poteza navidez greši proti vsem otvoritvenim načelom: s svojim razvojem preprečuje bela dama razvoj lastnega daminega lovca. Toda če bo lovec potreben na diagonalni a1-h8, dama pa na oni c1-h6 — in oboje bo nadaljnji potek partije dokazal — je igrana poteza edina logična.

Še bolj kočljiva je 21. poteza: iz umika dame — po predhodni žrtvi lovca na f5 — najučinkovitejši napad! V čem je paradoks? V tem, da običajno, v skoro vseh primerih, napad spremlja približevanje nasprotnikovemu kralju. Genialni Aljehin je s to partijo pokazal, da to le ni tako stoodstotno. In občutek nas vseh, ki, vse dokler ne razumemo, strmimo? Kar nas spočetka zbode kot disonanca, se nam peline v višjo harmonijo.

ALJEHIN - ALEXANDER Damina indijska obramba

1. d4 Sf6, 2. c4 e6, 3. Sf3 b6, 4. g3 Lb7, 5. Lg2 Lb4+, 6. Sbd2 0-0, 7. 0-0 Ld2, 8. Dd2: (glej prvo oombo zgoraj!) d6, 9. b3 Sbd7, 10. Lb2 Tb8? (šablonska poteza: brez prave potrebe brani črni lovca Lb7) 11. Tad1 Se4, 12. De3 f5, 13. d5! ed5, 14. cd5: Sdf6, 15. Sh4! Dd7.

Ni šlo:

A) 15. ... Ld5?, 16. Lf6: Sf6, 17. Ld5: + Sd5: 18. Td5:.

B) 15. ... Sd5?, 16. Td5: Ld5, 17. Dd4 Sf6, 18. Ld5: + Sd5, 19. Dd5: +.

16. Lh3 g6 (edino, kot lahko bralec sam uvidi! Takoj pa postanejo črna polja pred ro-kado obupno šibka), 17. f3 (pripravi naslednjo potezo) Sec5, 18. Dg5 Dg7, 19. b4 (odvzame črnemu skakaču nadzorstvo nad poljema e4 in e6) Scd7, 20. e4! Se4:.

Še slabše bi bilo 20. ... fe4:, saj bi sledilo 21. Ld7: Dd7:, 22. Lf6:. Igrana poteza vzbuja vtis, da vse reši: če vzame beli damo, takisto igra črni, če vzame beli skakača, vzame črni lovca Lb2. Čarovnija pa črni ni analiziral!

21. Dc1!! (glej drugo opombo!) Sf6 (edina poteza, ki reši hkrati ogroženega skakača in damo), 22. Lf5:!! Kh8.

Ni šlo 22. ... gf5, 23. Sf5: Dh8 (edina, ki reši demo!), 24. Sh6+ Kg7, 25. Dg5 mat. Z belo damo na g5 bi ta varianta ne bila več mogoča. Skrivnost poteze 21. Dc1!! je s tem pojasnjena.

23. Le6 La6, 24. Tfe1.

Umik, ki je obenem grožnja: 25. Ld7: Dd7:, 26. Te6 in sedaj:

A) 26. ... Dg7, 27. Dc3, Sh5, 28. Da3 Sf6, 29. Da6:.

B) 26. ... Dd8, 27. Dg5 Kg7, 28. Sf5+ Kh8, 29. Tf6: (ali 28. ... Kf7, 29. Tf6: +),

C) 26. ... Kg7, 27. Dg5 itd.

2. ... Se5, 25. f4! Sd3, 26. Td3: Ld3:, 27. g4 Črni se vda.

Grožnja 28. g5 je bila le prehuda.

Cemu tudi...! Opustila je sleherni upanje..., čuti, da se je naveličala vsega, celo ljubeznivega zanimanja, ki ga kaže mladenič zanj, zakaj to zanimanje tudi utegne biti eden izmed vzrokov za sovraštvo, ki jo preganja.

»Prišla sem tako daleč,« piše g. župniku, »da sem vzljubila to nekoliko temno sobo, ki je postala moja, in celo ta zid, ki me loči od sveta. V tej sivi barvi najdem nekak medel odsev svojega novega položaja. V njej vidim svoje življenje... vse svoje življenje, skromno malo reč in vendar že središče mnoge-trpljenja in razočaranja. Ta dvig v molk in ta noč prostovoljno zaprtih oči tvorita včasih čudno vzdušje, v katerem se resnično sprašujem, kaj postajam...«

Prihajam kot Vi do misli, da je Bog hotel to ločitev od vsega mojega prejšnjega življenja, da bi naredil iz mene nekega čisto drugega, ki ga pa še ne uganem.

Davi — danes je nedelja — sem se zalotila v cerkvi v »Rožah«, da sem molila za to mrzko kuharico ki ima, kot je podoba, največjo naslodo, kadar me tepta, ki pa se uvaja, morda nezavestno, napram meni v vlogu — dopuščeno po božji Previdnosti...«

No, iste nedelje proti štirim je odplula vsa družina na izlet na morje... A ker je Melanija — bolj vsemogočna kot kdaj prej — odločila, da mora ostati doma za varuha vile tisti, ki je najmlajši, ki je prišel zadnji k hiši..., in ker je gospa Hughe pustila to stališče kljub zopet zelo izrazitemu nezadovoljstvu svojega sina, je ostala Marija sama doma.

Lastnik Mathatias je bil namreč ponudil svoj čoln, da popelje na sprehod vso družino, vstevši posle in celo pse.

»Moja dobra Marija, jaz vam to povrnem!...«, je zaklical mladi Hughe pri vstopanju v čoln. »Napravili bomo enkrat skupaj lep izlet na široko morje — tedaj pa Melanija ne bo zraven!«

Marija je pomahala z roko, gledajoč, kako so vsi odhajali. Morje je bilo lepo in mirno in se je prelivalo v mlečni, bledosinji in zeleni barvi, kot jo je ljubil slikar Veronese. Mathatias je razpel dve jadri in čoln se je polagoma zmanjševal na obzorju.

Okoli nje so se pogovarjale na pešeni obali vesele skupine: majhni otroci v svetlih oblekah so se zabavali s tem, da so zidali utrdbe iz peska. Moška in ženska mladina se je vozila nekaj sto metrov od obrežja v belih ladjicah in čolnih; drugi so veselo čakali ogrnjeni v svoje kopalne plašče na uro za kopanje. V zraku se je čutilo nevidno izhlapevanje veselja... V očeh vseh se je svetila življenjska sreča, kajti vse oči so imele poleg sebe druge oči, da so jih gledale in ljubile...

Pri takem koncu nedelje in pri družinski veselosti na obrežju je občutila Marija bolj kot kdaj prej, kako strašno je sama. S počasnimi koraki se je vračala preko samotnih travnikov proti vili, ki se ji je vide-la neznanska..., kričava..., celo njenih zidov — tako se ji je zdelo — se je še držala groza pred tisto, ki je ondi zapovedovala.

Kaj bi počela?... Bi brala?... Kako, ko pa ni bilo nobene knjižnice v hiši... Nobe-dre dobre misli od nikoder.

Zdajci je zagledala klavir. Nikoli se ga niso posluževali, ker ni v družini Hughe nihče poznal not. Tedaj je šinila mladenki v glavo brezumna, nepričakovana misel tako nenadno in tako zapovedujoče, da se ji sploh ni upirala...

V nekaj sekundah odstrani Marija Du-rand s klavirja razmetan kup predmetov, ležečih na njem, ga skrbno obriše, naravna stol v sebi primerno višino in sede nanj z zadovoljstvom, ki je že skoraj pijanost.

Sprva se ji prsti obotavljajo...

Kaj naj igra...?

Vsi spomini iz otroške dobe ji silijo v glavo in se prerivajo, da bi jih igrala..., kakor da vsak govori: »Mene..., mene..., jaz sem tako dolgo čakal...!«

Dekle gre od enega do drugega... Najprej se ji vsilijo spomini na polpreteklost v vseh njenih oblikah, celo najbolj otroških...

»Kako se spomnim rad še zdaj

na svoj prelepi rojstni kraj...

Pokojno jezero leži,

nad njim pa lastovka drsi...

Spominjaš se večera? Tiho sva

veslala...

Nikakega glasu vrh vode, ne z bregov, le vesel šum, ki so se v taktu vgrezala v skladnost valov...« (Dalje)

pohištvo

KOZMAN

VABIMO cenjene odjemalce na obiščeje NOVO TRGOVINO S POHIŠTVOM v Ulici Castaldi 3 v Trstu - Tel. 762966 (pri Trgu Garibaldi).

OGLEDALI si bodo med drugim edino razstavo na Tržaškem vseh vrst izdelkov z n a n e TOVARNE M E B L O (kmečke dnevne sobe, skrinje, kmečki koti itd.) in velik izbor kuhin! Podjetja CUMINI.